

Kyrkomusikaliska elementa.

Inför allt kyrkomusikaliskt reformations- och restaurationsarbete i vår tid kan man ha anledning att ställa frågan: Lägges det en säker grund för en allt folket, enkannerligen kyrkofolket, genomsyrande kyrkomusikalisk och liturgisk kultur? Eller återstår det trots allt ändå att börja om igen från början?

Innersta drivkraften bakom alla kurser, dagar och kyrkosångshög- tider är väl lusten och trängtan att propagera och vinna anhängare för vissa stilideal: det är en väckelse som åstundas. Kommer kyrkofolket i gemen att beröras därav? Låt oss med glädje konstatera, att mycket av vad som presterats har varit fullödigt. Men de impulser, som vid så- dana tillfällen ges, träffa naturligen endast en försvinnande ringa del av dem, som behöva påverkas för att i sin tur påverka utvecklingen i stort. Och vidare är det just de, som aldrig bege sig hemifrån, som bäst behö- ve komma ut och känna de nya vindarna blåsa.

Så länge icke varje kyrkomusiker och varje präst i landet vet, vad vi vilja, och kan taga ställning därtill, så länge skall man icke tro, att grunden för en gudstjänstlig och kyrkomusikalisk renässans är lagd.

Så länge våra organistutbildande myndigheter icke klart fattat och undfått förmåga att lika klart formulera skillnaden mellan profant och kyrkligt musicerande, så länge är det grundläggande arbetet ett sisyfus- arbete.

Så länge präster och organister vid sång och spel endast avslöja sin »allmänna» musikalicitet och icke röja utbildning till kyrkotjänare, så länge förblir folket oberört av den kyrkliga musikkulturen.

Sorgligt att säga är det okultur och icke kultur det mesta, som i toner möter vårt kyrkofolk. Vad är att göra? Hur skall man kunna påverka de ansvariga?

Skara stifts organistförening har på sistone, tillsammans med Kyrko- sångens Vänner inom stiftet, anordnat kyrkosångsdagar på åtskilliga platser inom stiftet, och styrelsen har sökt inom de olika kontraktet få till stånd organistföreningar, vid vilkas möten, i regel talrikt besökta, aktuella frågor behandlats. På liknande sätt tillgår det kanske, eller kunde det tillgå, också på andra håll.

Vilka frågor äro då de verkligt aktuella? Var behöver man först sätta in?

Enligt min allt fastare övertygelse är det just de elementära sakerna som behöver utredas och övas. Många torde kanske förargas av ett sådant påstående, men de initierade torde ge mig rätt. Man håller ju koralaftnar, fristående och vid möten, för att lära församlingen sjunga koraler. Och man övar då relativt okända och svåra melodier.

Nu ville jag påstå följande: Öva just vid organistmöten koralsång. Men tag inte ens då att börja med besynnerliga melodier! Nej, öva de

mest kända melodierna! Dem, som alla »kan». Varför? För rytmens skull.

Känslan för rytmen har lämnats outvecklad eller fördärvats hos eleverna under den förgångna epokens utbildning av kyrkomusiker. Därför är det, som troligen icke fem, sex organister av hundra kan prestera, vad den enklaste bondspelmann kan: ett rytmiskt korrekt musicerande. Låt mig hänvisa till koralbokens notering av t. ex. melodierna till nr:ris 72, 86,140 o. dyl. Där förekommer, som bekant, ett par toner med dubbelt så långt tidsvärde som de övriga. Tillåt mig fråga, om icke det sedvanliga slentrianmässiga utförandet av dessa moment påminner om små musikelevs sätt att spela »lätta ställen»: man »ökar»?! Så litet behövs det, för att den sjungande menigheten skall tappa balansen och känna sig osäker.

Jag tager mig dristigheten att tillägga: så litet behövs det, för att en organist, trots eventuell teknik och övrig utbildning, skall vara oduglig som ledare av menighetssång.

Enligt de principer (om man nu skall göra sig det besväret att här tala om principer!) efter vilka organister utbildats, har det troligen kommit att anses »fint» att förvränga en komposition i rytmiskt avseende, att spela ryckigt och vårdslöst. Det skall kantänka betyda självständig uppfattning och vara bevis på temperament. Vad det egentligen bevisar är, att vederbörande i subjektivitet och förkonstling kommit bort från det elementära i musiken: rytmen. Man utför en koral, som om den bestode av tio till femton småbitar, som vardera avslutas med rit., fermat + paus. Hur skall därav kunna bli samfällad menighetssång? Icke två själar i kristenheten äro spontant överens om, huru länge ett fermat skall hållas ut. Vi ha förresten, Årade Kolleger, lön för att spela som det står i gällande koralbok, och där finns icke några fermat utom över sista noten i koralerna.

Allt brytande av rytmen vid menighetens sång är otillbörlig subjektivitet, som stör. Känner församlingen däremot, att organisten är att lita på i rytmiskt avseende, då kommer av sig själv den koralsång, som vi alla säga oss vänta på. Besinnom Bülows ord: I begynnelsen var rytmen! (För att, när organister sammanträffa, förhindra förödande och tidsödande strider om, vad som menas med orubblig rytm, vore det lämpligt att igångsätta en metronom, varefter samtliga sökte sjunga en koral.)

Det korrekta spelet kommer icke endast genom anknytning till det enklaste, rytmen, utan hör vidare samman med ett begrepp, som ej mycket utretts vid organistutbildning i Sverige, och som icke hör samman med fingerfärdighet; endast genom *studium*, allmänt kulturellt, musik-historiskt och liturgiskt, kommer man det svärdefinierbara på spåren, som benämnes *stil*.

Det är lättare att säga, vad som icke är stilenligt, än vad som är det. Det är brist på stil över framförandet, när en komposition, vokal eller instrumental, ett liturgiskt recitativ eller klassisk orgelsak, icke framföres i sin renhet, utan att exekutören klibbar fast därvid sina nycker och infall, sin oro.

Må den nya tidens kyrkomusiker, som ju icke hämmas av någon

romantisk-sentimental dimbildning, och alltså ej behöva spela rollen av musikvidunder, sätta sin ära i att vara kyrkotjänare och såsom sådana söka föra menighetssången upp till ett liturgiskt acceptabelt »levande och verksamt» moment. Och detta blir koralen (i det skick den föreligger i gällande korälbok) endast genom ett strängt taktmässigt utförande.

Karl G. Gustafsson.

Intryck och erfarenheter från en tysk kyrkomusikalisk läroanstalt.

Undertecknad, som varit i tillfälle att under någon tid följa undervisningen vid Kirchenmusikschule i Regensburg, vill här försöka meddela något av sina erfarenheter och intryck därifrån.

Kirchenmusikschule i Regensburg har sedan gammalt rykte om sig att vara en av Tysklands förnämligaste utbildningsanstalter för katolska kyrkomusiker. Och de senaste årens förändringar ha snarare bidragit till att öka skolans anseende än tvärtom, om man fränser den förlust, som drabbade skolan genom dr. Griesbachers bortgång. Sedan några år tillbaka står Kirchenmusikschule under ledning av den nitiske och — trots sina 72 år — ungdomligt entusiastiske professor dr. Carl Thiel, som efter en lång arbetsdag i Berlin vid uppnådd pensionsålder hade krafter över att efter dr. Weinmann åtaga sig den krävande posten som direktor för skolan.

Professor Thiel har fått huvudparten av undervisningen — den teoretiska — på sin lott, i all synnerhet som han efter dr. Griesbachers död även har att handleda skolans elever i kontrapunkt. — En synnerligen förnämlig lärarkraft har skolan i domkyrkoorganisten i Regensburg, professor Josef Renner jun., känd inom hela den katolska världen såsom en av samtidens främste kompositörer på kyrkomusikens område, både vad orgelverk och körsaker beträffar. (Inom parentes kan här nämnas hans Requiemmässa och Te Deum för blandad kör och orgel eller orkester.) De ämnen, i vilka han meddelar undervisning i skolan, är orgel, piano och harmonilära. — Den tredje och sista i professorernas led är Theobald Schrems, domkyrkokapellmästare och dirigent för den världsberömda domkyrkokören, vilkens traditioner han på ett berömvärt sätt uppehåller. Han har gjort sig bekant även i protestantiska kretsar genom den ej särdeles märkvärdiga avhandlingen »Die Geschichte des gregorianischen Gesanges in den protestantischen Ländern». — Av skolans yngre lärare må här särskilt nämnas domkyrkoorganisten i Passau, Otto Dunkelberg, en orgelvirtuos av rang och en av världens främste orgelkännare. (Han har förmånen att få utföra sin organistgärning vid en med alla moderna hjälpmedel utrustad 208-stämmig, 5-manualig orgel, ett teknikens mästerverk.)